

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

**ՆՎԻՐՎՈՒՄ Է ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ
ՏԱՐԱԾ ՀԱՂԹԱՆԱԿԻ 70-ԱՄՅԱԿԻՆ**

Հարությունյան Կ.Ա. – *Հայ ժողովրդի մասնակցությունը Հայրենական
մեծ պատերազմին (1941-1945 թթ.)*.....12

Տիգրանյան Մ.Ա. – *70 տարվա լռություն*24

Ասատրյան Ա.Գ. – *Մեծ հայրենականը և հայ կոմպոզիտորները*.....34

Հարությունյան Մ.Վ. – *Հայրենական մեծ պատերազմի թեման Էդուարդ
Իսաբեկյանի ստեղծագործության մեջ*.....42

Արտեմյան Լ.Ռ. – *Մի ստեղծագործության պատմություն. «Մարտիկի
երգը»*48

Կիրակոսյան Մ.Ա. – *Հայրենական մեծ պատերազմում զոհված հայ
նկարիչներ*.....54

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Սարգսյան Ս.Թ. – *Հայոց Մեծ եղեռնի արտացոլումը «Արմենիա»
պարբերականի էջերում (1885-1923 թթ.)*.....62

Խաչատրյան Կ.Հ. – *Հայ գիտության ներդրումը ԽՍՀՄ ռազմա արդյունա-
բերական ոլորտում հետպատերազմական առաջին տասնամյակներին
(1950-1960-ական թթ.)*.....77

Հակոբյան Ա.Ս. – *Ընտրական համակարգի ձևավորումը Խորհրդային
Հայաստանում 1920-ական թթ.*87

Հարությունյան Հ.Մ. – *Նոր Բայազետի գավառը 1921 թ. Փետրվարյան
ապստամբության ընթացքում*.....104

Ավագյան Բ.Ռ. – *Սերնդափոխության հեռանկարները Սփյուռքում*.....124

Ստեփանյան Խ.Ռ. – *Խորհրդային Հայաստանում կիրառված «ռազմական
կոմունիզմի» քաղաքականությունը սփյուռքահայ հասարակական-
քաղաքական մտքի գնահատմամբ (1920-1930-ական թթ.)*.....138

Խառատյան Հ.Ս., Կասաբեկյան Բ.Ֆ. – *Առաջին աշխարհամարտի
մասնակից Ե. Ե. Վիշինսկու ծառայողական ցուցակը*.....146

Նազարյան Հ.Վ. – *Կովկասը Գերմանիայի աշխարհառազմավարական
շահերի ոլորտում*.....151

Թունյան Վ.Գ. – *Խ. Լազարևի գործունեությունը Ադրիանուպոլսի
արշավանքի ժամանակ*.....164

Գևորգյան Ս. Բ. – *Ամերիկյան միսիոներների կրթական ձեռնարկումներն
Արևմտյան Հայաստանում (1895-1914 թթ.)*.....180

Անանյան Մ.Ա. – *Սփյուռքը արդի քննարկումներում*.....190

Երանոսյան Ն.Ս. – *Եգիպտոսի արաբալեզու մամուլը արևմտահայերի*

կացության մասին (1878-1896).....	196
Մելիքյան Կ.Ռ. – Հայոց եկեղեցին դավանաբանական բանավեճերում (IV-V դդ.).....	209
Բաբուխանյան Զ.Հ. – Հայ-թուրքական հարաբերությունները և ժամանակակից թուրքական ՁԼՄ-ները.....	225
Վասիլյան Ս.Գ. – Արցախյան շարժումը՝ վերակառուցման և քաղաքական նոր մտածողության արդյունք.....	233
Վիրաբյան Վ.Հ. – Հետախուզական ծառայության կազմակերպումը և գործունեությունը ՀՀ-ում (1918-1920 թթ.).....	241
Ավանեսյան Ի.Ն. – Կանանց մասնակցությունը Հյուսիսային Արցախի ինքնապաշտպանությանը (1988-1991 թթ.).....	256
Խոբիկյան Հ.Գ. – Հելլենապոնտոսյան և Մեծ Փոյուզիաները Աքեմենյան Պարսկաստանի սատրապական բաժանման համակարգում.....	266
Հայրապետովա Լ.Ռ. – Հայերի ցեղասպանությանը Գերմանիայի մեղսակցության հարցի շուրջ.....	282

ՓԻԼԻՍՈՓՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Թանանյան Գ.Գ. – Վաթյայանա Կամա Մուտրա.....	288
Ժամկոչյան Ա.Ս. – Անվավեր ամուսնությունը և ամունալուծությունը միջնադարյան Հայաստանում.....	301

ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

Պետրոսյան Վ.Զ. – Է. Ադայանը՝ գործառական հնչույթաբանության տեսաբան.....	308
Հակոբյան Գ.Հ. – Կրոնակեղեցական եզրույթները Ա. Բլոկի պոեզիայի հայերեն թարգմանություններում.....	322

ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԱՐՎԵՍՏԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Պետրոսյան Ա.Խ. – Բնանկարը՝ որպես աշխարհընկալում Գ. Բաշինջադյանի արվեստում.....	333
Ղարիբյան Դ.Լ. – Ազգային տարազը՝ մշակութային ժառանգության կարևոր բաղկացուցիչ.....	346

ՀՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԱԶԳԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Վարդանյան Ս.Ա. – Վարանդայի բանավոր մշակույթը Երվանդ Լալայանի և նրա թղթակից-բանահավաքների գրառումներում.....	356
Թոխաթյան Կ.Ս. – Հայաստանի ժայռապատկերները նախնադարյան արվեստի համատեքստում.....	368

Լաչինյան Ա.Ս. – Հոգու և կյանքի սկիզբ հասկացությունները ժողովրդական հավատալիքներում.....	382
--	-----

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

Մաթևոսյան Է.Ս. – Ավագ դպրոցականների ինքնագիտակցության առանձնահատկությունները (ՀՀ կրթական հաստատությունների օրինակով).....	389
Պետրոսյան Մ.Բ. – Նորագույն տեխնոլոգիաների ազդեցությունը լեզվի ուսուցման գործընթացի վրա	396

ԳՐԱԽՈՍԱԿԱՆՆԵՐ

Նիկողոսյան Մ.Ն., Հայրապետյան Ս.Գ. – Գիտական հուշարձան Էդուարդ Մարգարյանին.....	401
Մուհամմադ Ռեֆատ ալ-Իմամ (Եգիպտոս, Կահիրե) – Հայտնի արարագետը և արևելագետը. Հայաստանում արարական գիտական դպրոցի հիմնադիրը.....	407
Կարապետյան Ա.Հ. – Բարխուդարյան Վ.Բ., Ալեքսանյան Հ.Ս., Ռուսաստանի հայ գաղթօջախների պատմություն.....	410

ՄԵՐ ՀՈՒՄՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ղազանչյան Ռ.Վ. – Մարտիկը, քաղաքացին, գիտնականը (ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գևորգ Ղարիբջանյանի ծննդյան 95-ամյակի առթիվ).....	414
Մանասյան Դ.Մ. – Նիկոլայ Հովհաննիսյան. ականավոր գիտնականը	417
Ասատրյան Ա.Գ. – Ճարտարապետության ներհուն հետազոտողը (Մ. Հասարթյանի ծննդյան 80-ամյակի առթիվ).....	425
Մարուքյան Ա.Ց. – Նրա անցած ճանապարհը (Ն. Մարուխանյանի ծննդյան 80-ամյակի առթիվ).....	433

ԳԻՏԱԿԱՆ ԼՐԱՏՈՒ

Պետրոսյան Ա.Ե. – Համեմատական առասպելաբանության միջազգային ընկերակցության գիտաժողովը Երևանում.....	437
Սուքիասյան Հ.Կ. – ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի երիտասարդ գիտաշխատողների XXXVI նստաշրջանը՝ նվիրված հայերի ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին.....	439

СОДЕРЖАНИЕ

ПОСВЯЩАЕТСЯ 70-ЛЕТИЮ ПОБЕДЫ В ВЕЛИКОЙ
ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ

Арутюнян К. А. – <i>Участие армянского народа в Великой Отечественной войне (1941-1945 гг.)</i>	12
Тигранян М. А. – <i>70 лет тишины</i>	24
Асатрян А. Г. – <i>Великая Отечественная и армянские композиторы</i>	34
Арутюнян М. В. – <i>Тема Великой Отечественной войны в творчестве Эдуарда Исабекияна</i>	42
Артемьян Л. Р. – <i>История одного произведения: “Песня бойца”</i>	48
Киракосян М. А. – <i>Армянские художники, погибшие в Великой Отечественной войне</i>	54

ИСТОРИЯ И ПОЛИТОЛОГИЯ

Саргсян С. Т. – <i>Отражение геноцида армян на страницах газеты “Армения” (1885-1923 гг.)</i>	62
Хачатрян К. Г. – <i>Вклад армянской науки в военно-промышленную сферу СССР в первые послевоенные десятилетия (1950-1960-ые гг.)</i>	77
Акопян А. М. – <i>Формирование избирательной системы в Советской Армении в 1920-ых гг.</i>	87
Арутюнян Г. М. – <i>Новобаязетская область в дни Февральского восстания 1921 г.</i>	104
Авакян К. Р. – <i>Перспективы смены поколений в диаспоре</i>	124
Степанян Х. Р. – <i>Политика “военного коммунизма” в Советской Армении в оценке общественно-политической мысли Армянской диаспоры (1920-1930-ые гг.)</i>	138
Харатян Г. С., Касацкая И. Ф. – <i>Послужной список участника Первой мировой войны Е. Е. Вышинского</i>	146
Назарян А. В. – <i>Кавказ в сфере геостратегических интересов Германии</i>	151
Тунян В. Г. – <i>Деятельность Х. Лазарева во время Адрианопольской кампании</i>	164
Геворгян С. Б. – <i>Деятельность американских миссионеров в сфере образования в Западной Армении (1895-1914 гг.)</i>	180
Ананян М. А. – <i>Диаспора в современных дискуссиях</i>	190
Ераносян Н. С. – <i>Арабоязычная периодика Египта о положении западных армян (1878-1896)</i>	196

Меликян К.Р. – <i>Позиция Армянской церкви в догматических дискуссиях (IV-V вв.)</i>	209
Бабуханян З.А. – <i>Армяно-турецкие отношения и современные турецкие СМИ</i>	225
Василян С.Г. – <i>Арцахское движение – результат перестройки и нового политического мышления</i>	233
Вирибян В.Г. – <i>Организация и деятельность разведслужбы в РА (1918-1920 гг.)</i>	241
Аванесян И.Н. – <i>Участие женщин в самообороне Северного Арцаха (1988-1991 гг.)</i>	256
Хорикян О.Г. – <i>Геллеспонтская и Великая Фригия в системе сатрапского деления Ахеменидской Персии</i>	266
Айрапетова Л.Р. – <i>К вопросу о соучастии Германии в геноциде армян</i>	282

ФИЛОСОФИЯ И ПРАВО

Тананян Г.Г. – <i>Ватсьяна Кама Сутра</i>	288
Жамкочян А.С. – <i>Нелегитимный брак и расторжение брака в средневековой Армении</i>	301

ФИЛОЛОГИЯ

Петросян В.З. – <i>Э. Агаян – теоретик функциональной фонологии</i>	308
Акопян Г.Г. – <i>Церковно-религиозные термины в армянских переводах поэзии А. Блока</i>	322

КУЛЬТУРА И ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ

Петросян А.Х. – <i>Пейзаж как мировосприятие в искусстве Г. Башинджагяна</i>	333
Гарибян Д.Л. – <i>Национальный костюм как важная составляющая культурного наследия</i>	346

АРХЕОЛОГИЯ И ЭТНОГРАФИЯ

Варданян С.А. – <i>Фольклорное наследие Варанды в записях Ерванда Лалаяна и его собирателей-корреспондентов</i>	356
Тохатян К.С. – <i>Наскальные изображения Армении в контексте первобытного искусства</i>	368
Лачинян А.С. – <i>Понятие души и зарождения жизни в народных поверьях</i>	382

ПЕДАГОГИКА

- Матевосян Э.С.** – *Особенности самосознания старшеклассников (на примере учебных заведений РА)*.....389
- Петросян М.И.** – *Влияние современных технологий на процесс обучения языкам*.....396

РЕЦЕНЗИИ

- Никогосян М.Н., Айрапетян С.Г.** – *Научный памятник Эдуарду Маркарян*.....401
- Мохаммад Рефаат аль-имам (Египет, г. Каир)** – *Известный арабист и востоковед, основатель школы научной арабистики в Армении*.....407
- Карапетян А.А.** – *Бархударян В. Б., Алексанян О. С., История армянских колоний России*.....410

НАШИ ЮБИЛЯРЫ

- Казанджян Р.В.** – *Боец, гражданин, ученый (к 95-летию со дня рождения академика НАН РА Геворка Гарибджаняна)*.....414
- Манасян Д.М.** – *Николай Оганесян. Выдающийся ученый*.....417
- Асатрян А.Г.** – *Выдающийся исследователь архитектуры (к 80-летию со дня рождения М. Асратяна)*.....425
- Марукян А.Ц.** – *Пройденный путь (к 80-летию со дня рождения Н. Саруханяна)*433

НАУЧНАЯ ХРОНИКА

- Петросян А.Е.** – *Научная конференция международной ассоциации сравнительной мифологии в Ереване*.....437
- Сукиасян А.К.** – *XXXVI конференция молодых научных сотрудников Института истории НАН РА, посвященная 100-летию геноцида армян*.....439

CONTENTS

DEDICATED TO THE 70TH ANNIVERSARY OF VICTORY IN THE GREAT PATRIOTIC WAR

K. Harutyunyan – <i>The Participation of the Armenian People in the Great Patriotic War (1941-1945)</i>	12
M. Tigranyan – <i>70-year Silence</i>	24
A. Asatryan – <i>The Great Patriotic War and the Armenian Composers</i>	34
M. Harutyunyan – <i>The Theme of the Great Patriotic War in the Oeuvre of Edvard Isabekyan</i>	42
L. Artemyan – <i>The Story of one Composition: "A Soldier's Song"</i>	48
M. Kirakosyan – <i>The Armenian Artists Perished in the Great Patriotic War</i>	54

HISTORY AND POLITICAL SCIENCE

S. Sargsyan – <i>The Reflection of Armenian Genocide on the Pages of "Armenia" (1885-1923)</i>	62
K. Khachatryan – <i>The Armenian Science's Contribution to the Military-industrial Sphere of the USSR during the First Post-war Decades (1950-1960-ies)</i>	77
A. Hakobyan – <i>The Formation of the Electoral System in Soviet Armenia in 1920-ies</i>	87
H. Harutyunyan – <i>Nor Bayazet Region during the February Revolt in 1921</i>	104
K. Avagyan – <i>The Perspectives of Generation Changes in the Diaspora</i>	124
Kh. Stepanyan – <i>The Policy of "Military Communism" Applied in Soviet Armenia by the Social-political Thought of Armenian Diaspora (1920-1930-ies)</i>	138
H. Kharatyan, I. Kasatskaya – <i>Records of Service of the Participant of the First World War by E. Vyshinski</i>	146
H. Nazaryan – <i>The Caucasus in the Field of Geostatetig Interests of Germany</i>	151
V. Tunyan – <i>The Activity of Kh. Lazarev during the Adrianople Campaign</i>	164
S. Gevorgyan – <i>The Activity of American Missionaries in the Sphere of Education of Western Armenia (1895-1914)</i>	180
M. Ananyan – <i>Diaspora in Modern Discussions</i>	190
N. Yeranosyan – <i>Arabic Periodicals in Egypt on the Status of the Western Armenians (1878-1896)</i>	196
K. Melikyan – <i>The Armenian Church in Dogmatic Discussions in the IV-V Centuries</i>	209

Z. Babukhanyan – <i>The Armenian-Turkish Relations and the Contemporary Turkish Mass media</i>	225
S. Vasilyan – <i>Artsakh Movement as a Result of the Reconstruction and a new Political Thought</i>	233
V. Virabyan – <i>The Organization and the Activity of the Intelligence Service in the Republic of Armenia (1918-1920)</i>	241
I. Avanesyan – <i>The Participation of Women in the Self-defense of Northern Artsakh (1988-1991)</i>	256
H. Khorikyan – <i>Hellespontion Phrygia and the Great Phrygia in the Satrapic Division System of Achaemenid Persia</i>	266
L. Hayrapetova – <i>To the Question of German Complicity in the Armenian Genocide</i>	282

PHILOSOPHY AND LAW

G. Tananyan – <i>Vatsyayana’s Kama Sutra</i>	288
A. Ghamkochyan – <i>Invalid Marriage and Divorce in Medieval Armenia</i>	301

PHILOLOGY

V. Petrosyan – <i>E. Aghayan: the Theorist of Functional Phonology</i>	308
G. Hakobyan – <i>The Ecclesiastical-religious Terms in Armenian Translations of A. Blok’s Poetry</i>	322

CULTURE AND ART HISTORY

A. Petrosyan – <i>Landscape as a World Outlook in G. Bashinjaghyan’s Art</i>	333
D. Gharibyan – <i>The National Costume as an Important Component of the Cultural Heritage</i>	346

ARCHAEOLOGY AND ETHNOGRAPHY

S. Vardanyan – <i>The Folk Heritage of Varanda in the Records of Yervand Lalayan and his Collectors -Correspondents</i>	356
K. Tokhatyan – <i>The Petroglyphs of Armenia in the Primitive Art Context</i>	368
A. Lachinyan – <i>The Conception of Soul and Life Origin in Folk Beliefs</i>	382

PEDAGOGY

E. Matevosyan – <i>Features of Self-consciousness of Senior Pupils (on the Example of the Educational Institutions in the Republic of Armenia)</i>	389
M. Petrosyan – <i>The Impact of Modern Technologies on the Process of Language Learning</i>	396

LITERARY REVIEWS

- M. Nikoghossyan, S. Hayrapetyan** – *A Scientific Monument to Edward Margaryan*.....401
- Muhammad Refaat Al-Imam (Egypt, Cairo)** – *Well known Arabist and Orientalist, the Founder of the Armenian Scientific Arabic School*.....407
- A. Karapetyan** – *Barkhudaryan V., Alexanyan H., The History of Armenian Communities in Russia*410

OUR JUBILEES

- R. Kazanchyan** – *Fighter, Citizen, Scientist (on the 95th Birth Anniversary of NAS RA Academician Gevork Gharibjanyan)*.....414
- D. Manasyan** – *Nikolay Hovhannisyanyan: a Distinguished Scientist*.....417
- A. Asatryan** – *Well known Researcher of Architecture (on the 80th Birth Anniversary of M. Hasratyan)*.....425
- A. Marukyan** – *His Way (On Norair Saroukhanyan's 80th Birth Anniversary)*.....433

SCIENTIFIC CHRONOLOGY

- A. Petrosyan** – *The Conference of International Association of Copparative Mythology in Yerevan*.....437
- H. Sukiasyan** – *XXXVI Young Scientists' Convention of the Institute of History of NAS RA Dedicated to the 100 Anniversary of Armenian Genocide*.....439

Համակարգչային ձևավորումը և էջադրումը՝ Արմինե Պետրոսյան
 Компьютерный дизайн и пагинация – Армине Петросян
 Հրատ. պատվեր N 610
 Ստորագրված է տպագրության 20.VIII. 2015 թ.:
 Տպագրական 27.75 մամուլ: Տպաքանակը՝ 200:
 ՀՀ ԳԱԱ տպարան, Երևան, Մարշալ Բաղրամյան պող. 24:
 Խմբագրության հասցեն՝ 0019, Երևան, Մարշալ Բաղրամյան պող. 24 գ:
 Հեռ.՝ 564180, 581902:

Подписано к печати 20.VIII. 2015 г.
 27.75 печатных листов. Тираж – 200. Типография НАН РА,
 Ереван, пр. Маршала Баграмяна 24.
 Адрес редакции: 0019, Ереван, пр. Маршала Баграмяна 24^г
 Тел. 564180, 581902

Հանդեսի պաշտոնական կայքէջը՝ <http://lraber.sci.am>
 Հանդեսի էլեկտրոնային հասցեն՝ lraber@sci.am
 Официальный сайт журнала: <http://lraber.sci.am>
 Электронная почта журнала: lraber@sci.am